

De Abtswoudseweg in 1937, net na de knik. Foto Stadsarchief Delft.

De Abtswoudseweg vóór de grote verandering

Henk Groenendaal

Ongeveer zestig jaar geleden begon de stad Delft met grootschalige stadsuitbreidingen. Het gebied van de Lage Abtswoudsche polder ging bij de gemeentelijke herindeling van 1960 van Schipluiden over naar Delft. Er liep één weg dwars door de polder: de Abtswoudseweg. Tussen 1960 en 1990 werden achtereenvolgens de wijken Poptahof, Voorhof, Buitenhof en Tanthof gebouwd. In dit artikel wordt de verdwenen, voornamelijk agrarische, bebouwing langs deze eeuwenoude polderweg de Papsouscheweg, later de Abtswoudseweg en tegenwoordig Abtswoude (tot en met de bunker), in beeld gebracht, vergezeld van wetenswaardigheden.

De Hof van Delft, de Hoflanden

In Popsoude, een oude naam voor Abtswoude, werd al in de Romeinse tijd gewoond op de hogere delen en oeverwallen¹. Maar vanaf de tweede eeuw werd het gebied te nat. Later, vanaf de tiende eeuw, werd het gebied rond Delft beheerd door de graven van Holland². Zij deden dit namens de keizer van het Duitse Rijk en stichtten hoven van waaruit de verkaveling en ontginning plaatsvonden. Vanuit een centraal gelegen hofgebouw (vroonhoeve, een agrarisch bedrijf) werd de Hof van Delft bestuurd en werd er rechtspraak uitgeoefend. Het hofland werd verdeeld in hoeven van ongeveer 25 morgen land (ca. 21 hectare). De bewoners van de hoeven waren gebonden aan de grond. Een deel van de opbrengsten van hun land moest worden afgedragen als cijns (een soort belasting). Daarnaast waren zij verplicht werkzaamheden voor de hof uit te voeren, zoals baggeren van sloten. Later verdwenen de horigheid; de grond bleef eigendom van de graaf. Het hofgebouw, de hof van Delft, was gelegen aan de oostzijde

van de Delf (later Delftsche Schie), nabij de huidige Abtswoudsebrug, waar in 1251 het klooster Koningsveld werd gesticht.

Bij de ontginning moest de wildernis toegankelijk worden gemaakt. Het moerasbos werd verwijderd en overtollig water werd afgevoerd. Hiervoor werd het kanaal de Delf gegraven, de noordelijke verlenging van het riviertje de Schie. Sloten dwars op de Delf zorgden voor de afwatering van de aan beide zijden gelegen gebieden, Papsou en Ruyven. Om het ontgonnen gebied van de huidige Lage Abtswoudsche polder te beschermen tegen overstromingen vanuit het onontgonnen gebied werd de Tanthofkade aangelegd³, die in de tweede helft van de twaalfde eeuw gereed kwam⁴. Deze nog steeds bestaande kade loopt van het centrum van Den Hoorn, hier en daar enigszins grillig, om de polder heen naar de Abtswoudseweg. Daar sluit hij aan op de Mantjeskade, eveneens een waterkerende kade.

De vroegste boerderijen in de Lage Abtswoudsche polder waren gelegen op het hoger liggende veen, op de grens van veen en klei. Vanuit de vroonhoeve werden op een bepaald moment wegen aangelegd naar het oosten (de Delfgawech) en naar het Westen (de Papsouseweg)⁵; beide wegen maakten een haakse bocht om het ontgonnen gebied beter te ontsluiten. Op kaartblad 18 van de Atlas van Kruikius (1712) lopen de meeste sloten in de Papsousepolder in rechte lijn van de Schie naar de Tanthofkade. Dit suggereert dat de op deze kaart geheten Papsouseweg pas werd aangelegd, nadat het slotenpatroon voltooid was. Nieuwe boerderijen werden vanaf die tijd langs deze weg gebouwd.

Sint Maartensrecht en Abtsrecht

Abtswoude is een van de oudste gebieden van de Hof van Delft, waar al vanaf het begin van de elfde eeuw bewoning plaatsvond. Al vroeg werden delen van het hofland vrijgemaakt (niet meer tot de hof behorende). De bisschop van Utrecht kreeg in 1018, of kort hierna, 96 morgen hofland in bezit, vernoemd naar de patroonheilige van het bisdom, Sint Maarten, aangeduid met het Sint Maartensrecht. De strook land liep met nog eens 50 morgen vanaf de Tanthofkade door tot aan Schipluiden⁶.

De abdij van Egmond ontving van Graaf Floris I (regeerperiode 1049-1061) negentien hoeven aan weerszijden van de Delf, het Abtsrecht. Abtsrecht en Sint Maartensrecht verkregen zowel bestuurlijke als rechterlijke bevoegdheden.

De straatnaam Abtsrecht en het fietspad Sint Maartensrechtspad herinneren aan de twee oude rechtsgebieden.

Popteswolde, Popsoude, Papsou, Abtswoude

De oudste benaming van het gebied is Popteswolde (woud van Popta, een Friese persoonsnaam). Vóór het ontstaan van het graafschap Holland was dit gebied onderdeel van West-Frisia. Via diverse verbasteringen ontstond de naam Papsou. Als officiële naam werd Abtswoude gekozen, vernoemd naar het Abtsrecht. De naam Papsou leeft voort in Delft, waar de Papsouwse laan nu leidt naar Abtswoude, dat in de volksmond overigens nog steeds Papsou wordt genoemd. Het eerste deel van het uitbreidingsgebied kreeg de naam Poptahof.

Kaartboek van de Hoflanden 1535

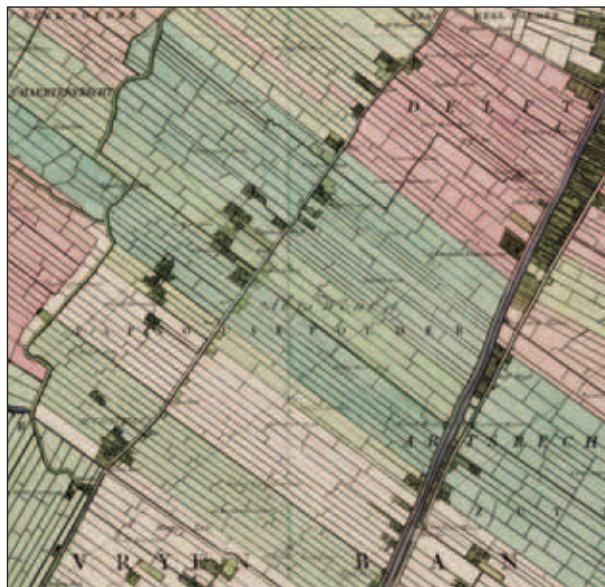
De achttien Kaarten van de Hoflanden onder Delft, gemaakt door Maerten Cornelisz. in ca. 1535⁷, behoren tot de oudst bekende kaarten van de Hof van Delft. Op de kaart van Papsou, blad 8, is de loop van de Papsouscheweg aangegeven. Vanuit de vronhoef (rechtsboven) liep de Abtswoudseweg eerst ongeveer een kilometer loodrecht op de Delftsche Schie en vervolgde na een haakse bocht zijn weg naar het zuiden over ongeveer vier kilometer tot aan de grens met Kethel, bij de Bonte Paal (grenspaal). De weg gaat hier verder als Harreweg. Ter oriëntatie: de boerderijlocatie ten oosten van de weg kwam overeen met Abtswoudseweg 1 met er schuin tegenover Abtswoudseweg 4. Op oude kaarten, zoals die van Kruikius uit 1712, wordt het korte deel van de weg naar de Schie Papsouse Laen genoemd en het naar het zuiden lopende deel Papsouse Wegh.

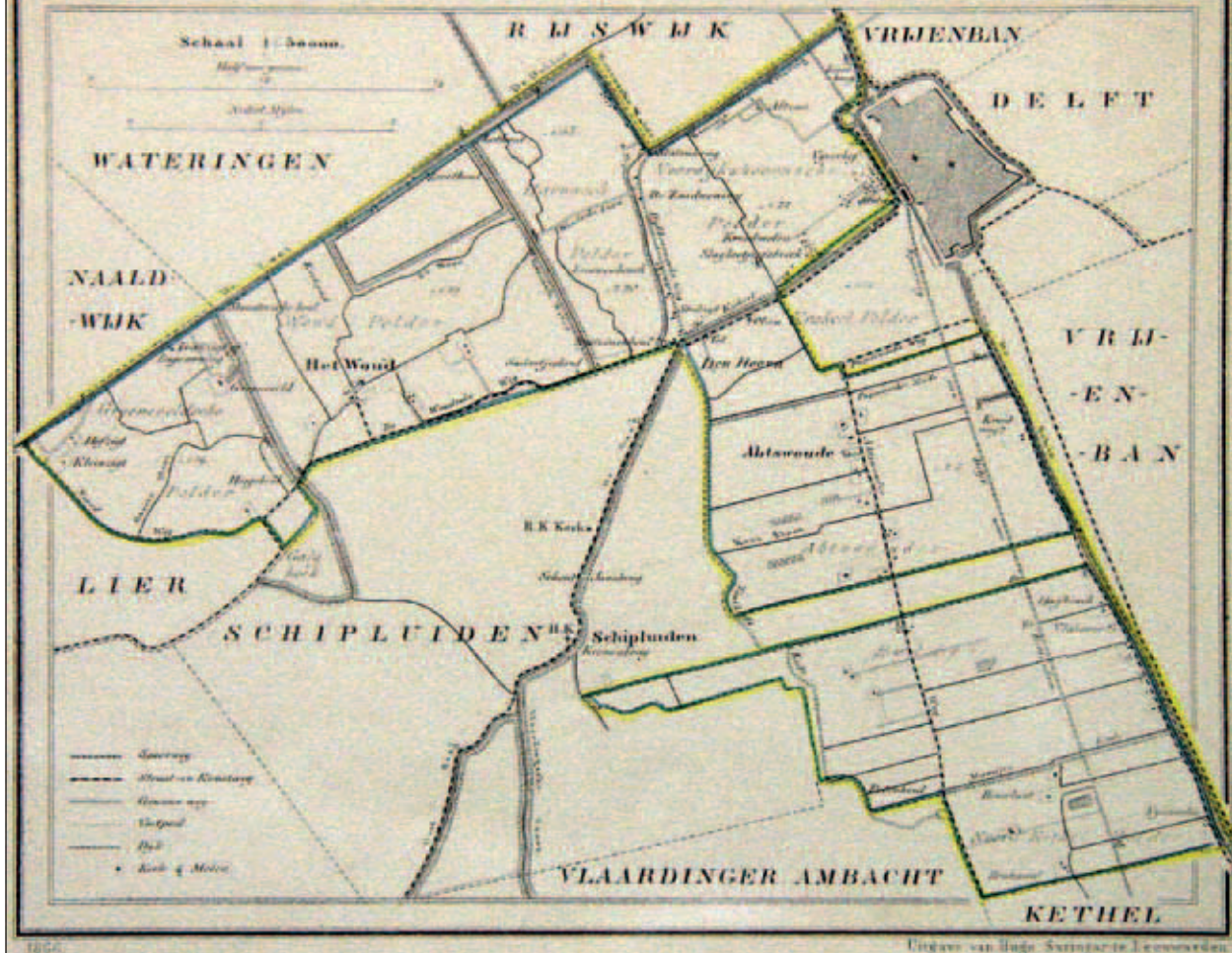

Blad 8 Papsou uit het Kaartboek van de Hoflanden, Maerten Cornelisz., ca. 1535

De uit de hof vrijgemaakte delen, het Abtsrecht en het Sint Maartensrecht, zijn (helaas) niet ingetekend. Opvallend is dat alle aangegeven boerderijen aan de Papsouseweg liggen en dus zeer waarschijnlijk gebouwd zijn toen de weg er lag. Bijzonder is dat de weg op kaartblad 9 van de Hoflanden al wel 'Die Abtswouse Wech' wordt genoemd, terwijl eeuwen later nog op veel kaarten de naam Papsouseweg werd gebruikt.

Detail van het kaartblad 18 uit de ingekleurde Atlas van Kruikius (1712).

De gemeente Hof van Delft, J. Kuyper, Gemeente Atlas van de provincie Zuid-Holland, Leeuwarden, 1866.

Kruikius 1712

Op de kaart van de Papsousepolder (kaartblad 18) van de gebroeders Kruikius uit 1712⁸ blijkt dat het aantal boerderijen inmiddels flink is toegenomen. Omdat de kaarten werden gemaakt voor het Hoogheemraadschap van Delfland werden alle sloten, vaarten en waterwerken, maar ook boerderijplaatsen, nauwkeurig afgebeeld. Op de ingekleurde kaart geven de twee donkergroen gekleurde banden de percelen aan van het Abtsrecht met daartussen, in iets lichter groen, het Sint Maartensrecht. Opvallend is dat alle oude boerderijplaatsen in deze twee rechtsgebieden op enige afstand van de Abtswoudseweg zijn gelegen.

De percelen ten noorden van de Papsouse Kade behoren tot de Hoge Abtswoudse Polder of Krakeelpolder. De Lage Abtswoudse Polder ligt ten zuiden van deze kade tussen de Tanthofkade, Mantjeskade en de Delftsche Schie.

Gemeente Hof van Delft

Hof van Delft was tot 1795 een ambachtsheerlijkheid en bestond uit een onoverzichtelijke lappendeken. Diverse delen van het gebied waren in de loop van de tijd uit de hof genomen: naast het Abtsrecht en het Sint Maartensrecht ook Vrijenban en Vrouwenrecht. In 1795, de Franse tijd, werd het ambacht een municipaliteit, bestuurd door een volksvertegenwoordiging. In 1798 ging de municipaliteit over in de gemeente Hof van Delft. Dit duurde slechts kort want op 1 januari 1812 werd de gemeente opgeheven en de grond werd verdeeld tussen de gemeenten Delft en 't Woudt⁹. Echter, op 1 april 1817 werd deze opdeling weer ongedaan gemaakt en werd de gemeente Hof van Delft weer gevormd en in 1832 zelfs verder uitgebreid met de gemeente Hoog- en Woud-Harnasch en in 1855 met de gemeente Groeneveld. In de aanloop naar de instelling van het kadaster in 1832 vond nog een grondruil plaats tussen Hof van Delft en Vrijenban. Wellicht dat toen ook de meest noordelijke strook percelen zuidelijk van de Abtswoudseweg en dit deel van de weg naar Delft zijn overgegaan.

Kadaster 1832

Bij de introductie van het Kadaster in 1832 werd heel Nederland opgemeten en in kaart gebracht. Tevens werden er lijsten gemaakt van de genummerde percelen, het gebruik ervan en de namen van de eigenaren. Vrijwel alle jaartallen in dit artikel die gaan over onroerend goed, zijn overgenomen uit het kadaster met behulp van de ArchiefViewer. Deze jaartallen zijn doorgaans één jaar later dan het jaar waarin de vermelde transactie plaatsvond (verkoop, scheiding, splitsing, vereniging). Er is voor gekozen deze jaartallen te gebruiken en niet te corrigeren. In het eerste tiental jaren werden helaas nog geen jaartallen vermeld bij transacties, vandaar de vraagtekens in de lijstjes met eigenaren van de boerderijen en woningen.

Spoorbaan 1847

In 1847 werd de spoorbaan Delft-Schiedam aangelegd, waardoor boeren hun weilanden doorgesneden zagen. Wel waren er op enkele plaatsen overgangen aangebracht. Het gebied tussen de spoorbaan en de Delftsche Schie (nabij Delft) werd geleidelijk ingevuld met industrie en woningbouw voor arbeiders. Het land aan de westzijde van de spoorbaan bleef agrarisch. Alleen heeft er aan de Abtswoudseweg, nabij de spoorbaan, enige tijd een woonwagencamp gelegen, waar onder andere de familie Bauer woonde, de (groot)ouders van de volkszanger Frans Bauer.

Gemeentelijke herindelingen 1921, 1960 en 2004

In 1921 werd de gemeente Hof van Delft opgeheven. Het grootste deel van het grondgebied ging naar de gemeente Schipluiden; de rest naar Delft. Ook Abtswoude, een strook land in de Krakeelpolder, de Lage Abtswoudse polder en het deel van de Noord Kethelpolder tot de grens met Kethel, kwam bij Schipluiden, en dus ook de Abtswoudseweg, vanaf de knik in de weg.

Op 1 februari 1960 werd geheel Abtswoude bij Delft gevoegd. De chef van Bureau Bevolking van Delft stelde al snel voor, op aandringen van de hoofdbesteller van de PTT (postbezorging), de straatnaam te veranderen in Abtswoude, dit om verwarring te voorkomen met de reeds bestaande Abtswoudseweg bij de Schie. Er werd een conceptbrief gemaakt, gedateerd op 4 maart 1960, maar deze is waarschijnlijk nooit verstuurd¹⁰. Pas in het raadsbesluit van 30 januari 1997 werd de straatnaam veranderd in Abtswoude. Echter, kort na de annexatie werd deze naam al als postadres gebruikt.

De meest recente gemeentelijke herindeling vond plaats op 1 januari 2004, waarbij de gemeente Midden-Delfland ontstond. Het open veenweidegebied tot aan de grens met Kethel ging over naar deze nieuwe gemeente. Een groenstrook langs de wijk Tanthof, bestemd voor recreatie, bleef bij Delft.

De Provincialeweg 15

Al voor de Tweede Wereldoorlog bestond het plan voor de aanleg van Provincialeweg 15 langs Delft, die Den Haag met Schiedam moest verbinden en deels geprojecteerd werd over de Abtswoudseweg. Ter voorbereiding hiervan werden in de periode 1939-1940 stroken grond langs de Abtswoudseweg door de provincie aangekocht. De boerderij van Jacobus van Winden (ter hoogte van de huidige bunker-flat De Waaier) werd ook aangekocht en gesloopt, omdat deze te dicht op de Abtswoudseweg stond. Aan de andere zijde van de weg werd een nieuwe boerderij gebouwd met de naam Landlust.

In 1938 was men al begonnen met het storten van zand ten behoeve van de provinciale weg ter hoogte van de Woudweg in Schiedam-Kethel, maar met de techniek van toen kon geen stabiele basis worden gecreëerd op de slappe ondergrond. In de tweede helft van de jaren zestig kwam de Provincialeweg 15 gereed. Deze weg liep van Den Haag, langs het in 1963 geopende winkelcentrum 'In de Bogaard' in Rijswijk, naar de Kruithuisweg. Het resterende deel van de weg naar Schiedam verdween van tafel.

Voorhof, Buitenhof, Tanthof

Het gebied rond de Abtswoudseweg is in twee fases herontwikkeld. De eerste fase begon vrijwel onmiddellijk nadat Abtswoude naar Delft was overgegaan, op 1 februari 1960. Op 12 juli 1960 stelde de gemeenteraad van Delft het uitbreidingsplan Voorhof II vast. Op 22 februari 1961 besloot de gemeenteraad tot onteigening in het belang van de volkshuisvesting. Goedkeuring van Provincie Zuid-Holland voor het plan kwam op 13 april 1961. Alle aanwezige bebouwing werd gesloopt en het betreffende deel van de Abtswoudseweg werd verbreed tot Provincialeweg 15.

De tweede fase was de bouw van de wijk Tanthof, vanaf het midden van de jaren zeventig tot in de jaren tachtig. Hier bleef de Abtswoudseweg grotendeels intact. Bovendien werd bij het maken van de plannen rekening gehouden met de aanwezige boerderijen en werd getracht deze een nieuwe functie te geven. Slechts één boerderij kon

uiteindelijk in bedrijf blijven: de boerderij van Gerard van Winden ligt nu midden in de wijk Tanthof. De meeste andere boerderijen kregen uiteindelijk toch een woonfunctie.

Proces van onteigening

Nadat geheel Abtswoude op 1 februari 1960 overging van Schipluiden naar Delft, ging deze gemeente zeer voortvarend te werk. Al in maart 1960 kregen alle eigenaren van boerderijen en land, behorende bij de eerste fase, een brief met de mededeling dat het gedeelte tussen de Abtswoudseweg, spoorbaan en de zogenoemde Kruithuisweg in aanmerking kwam voor de noodzakelijke stadsuitbreiding. De agrarische grond moest opgeofferd worden ten behoeve van stedenbouw. Meteen werd de vraag gesteld

goeding te verkrijgen. Ook pachters moesten schadeloos gesteld worden. In een aantal gevallen moest deze schadeloosstelling door de rechtbank worden vastgesteld. In de periode tot en met 1965 werden alle benodigde percelen door Delft verworven voor de bouw van de wijken Voorhof en Buitenhof.

Bij de aankoop van boerderijen en weilanden ten behoeve van de bouw van de wijken Tanthof-Oost en -West kregen projectontwikkelaars wel een kans. Voor een prijs per hectare die ruim boven de prijs lag die de gemeente bood, werden in 1975 enkele boerderijen verkocht aan de Maatschappij voor Onroerende Zaken in Deventer (Abtswoudseweg 11, 13, 32 en 36). Een paar jaar later werd Delft alsnog eigenaar. Raadslid Jan van Winden, 'Jan van Dorus', ging vanwege zijn functie niet in op de aanbieding van de projectontwikkelaar en verkocht zijn boerderij direct aan de gemeente Delft.

Sociale leven

Abtswoude vormde eeuwenlang een betrekkelijk geïsoleerde woongemeenschap waar veel boerderijen lang binnen dezelfde familie bleven. Huwelijken tussen de families kwamen regelmatig voor. Veel voorkomende familienamen waren Van Winden, Wenneker, Graveland, Romeyn, Kleijweg, Kester, Van der Kooij, Van Leeuwen,

Het 'aanzeggen bij overlijden' door Tinus van Winden bij Hoeve Windlust.
Foto Maartje van der Kooij.

Boeren bespreken de onteigeningsplannen van Delft voor de bouw van de wijk Tanthof. Op de foto uiterst links Jan van Winden ('Jan van Dorus'), met de klok mee de tafel rond: Cor van der Kooij, twee verborgen gezichten, Koos van Winden, Cor van Winden, Leo van Leeuwen, Tinus van Winden, Wim Lansbergen, Piet Bijl, Aad Lansbergen en op de rug: onbekend en Jo van Leeuwen. Foto Maartje van der Kooij.

of men in principe bereid was tot verkoop. De heer J.J.G. Frumau, hoofd van Openbare Werken en Bedrijven, voerde de onderhandelingen. Ook nu nog klinkt dit gebeuren als een wrede overval op de boeren in Papsou. Er was geen ontsnapping mogelijk: Delft had hier recht van eerste koop en de toen geldende onteigeningswet was van toepassing.

Alle opstallen, landerijen en opbrengsten van de bedrijven moesten worden getaxeerd om toch een redelijke ver-

Moerman, Ruygrok en Van der Maarel. Veel van deze namen komen nog steeds voor in Abtswoude. De familienaam Van Winden spant de kroon met op een bepaald moment maar liefst elf adressen. Allemaal hebben deze families met Wilhelmus Arends zoon van Winden (1680-1753) en Catharina Corpershoeck (?-1753) gemeenschappelijke voorouders¹¹. Met de twee broers Simon van Winden (1735-1825) en Cornelis van Winden (1721-1798), beiden geboren in Pijnacker, ontstaan de twee familietakken met nageslacht in Abtswoude.

‘Vooraan’ in Papsou (dicht bij Delft) was men vooral rooms-katholiek; ‘achteraan’ meer protestant. Men ging gemoedelijk met elkaar om. Een goed voorbeeld hiervan is het ‘aanzeggen bij overlijden’. Men ging de boerderijen langs om deze trieste tijding mondeling over te brengen. Voor kerk en school moest men naar Den Hoorn (lopend over de Wennekerkade) of naar Delft (via de Abtswoudseweg en Schieweg). Achterin ging men ook wel naar Kethel. De kruideniers (Meijer en Van Ginneken) en

de bakkers (Holtkamp en Hoek) kwamen regelmatig aan huis. De moestuin en boomgaard zorgden voor vers voedsel. Drinkwater kwam uit welputten of regenwaterputten. Waterleiding kwam pas in de jaren zestig en aardgas aan het eind van de jaren zeventig.

Overzicht van de boerderijen en gebouwen

In het volgende overzicht van de Abtswoudseweg worden de huisnummers gebruikt die in 1952 zijn ingevoerd (daarvoor had men nummers met de letter B ervoor). De luchtfoto uit 1963 geeft een overzicht van de Abtswoudseweg met de huisnummers en de laatste eigenaren en/of bewoners. De in het kadaster genoemde eigenaren van een woning of boerderij staan in een lijstje met jaartallen (indien bekend) waarin zij eigenaar werden. Wanneer een boerderij werd gepacht, wordt dit, indien bekend, in de begeleidende tekst aangegeven.

De Abtswoudseweg in 1963 met huisnummer en eigenaren/bewoners. Foto AVIODROME Lelystad.

Abtswoudseweg 1, boerderij van Abraham Graveland. Foto Cor Beijersbergen van Henegouwen.

Eerst de boerderijen aan de oostzijde van de weg:

Abtswoudseweg 1: Hoeve Veldheim

Deze boerderij stond ongeveer naast de plaats waar nu een schoolgebouw staat aan de Aart van der Leeuwlaan. Hier was de Anne de Vriesschool gevestigd. Volgens de kaart van de Hoflanden (ca. 1535) stond er op deze locatie al een boerderij. In 1863 kocht, volgens het kadaster, de

Abtswoudseweg 1, fraai gedecoreerde boerderij ontworpen door Adriaan Dessing. Foto collectie Piet Graveland.

in Schiedam geboren Joannes Henricus Wenneker (1839-1896) de boerderij van Leendert Teunisz. Romeijn, bouwman. Johannes trouwde in 1862 in Loosduinen met Catharina Magdalena Hofstede¹². Na zijn overlijden in 1896 erfden zes van zijn kinderen de boerderij¹³. De oudste zoon Wilhelmus Nicolaas (1873-1937) ging verder in het boerenbedrijf. Hij bleef vrijgezel.

In 1907 liet Wilhelmus Nicolaas Wenneker door architect Adriaan Dessing uit Naaldwijk een nieuwe boerderij ontwerpen. Deze werd gebouwd op de locatie van de oude boerderij. De voorouders van Dessing kwamen uit het Duitse Osnabrück¹⁴. Hij is een van de zeven architecten die deze familie voortbracht. In het Westland staan nog veel beeldbepalende bouwwerken van zijn hand. Het ontwerp, de blauwdruk, van deze monumentwaardige boerderij ligt in het Stadsarchief Delft .

In 1933 werden de boerderij, weilanden en percelen hak-hout van Wilhelmus Wenneker geveild, in totaal 32,5 hectare. Over een faillissement doen diverse verhalen de ronde. Eén ervan gaat over Russische beleggingen, die plotsklaps niets meer waard bleken na de Russische Revolutie in 1917. Pieter Graveland (1875-1959), getrouwd met Maartje Zeeuw, en veehouder uit Overschie, kocht de boerderij met ongeveer 21 hectare weiland. De overige percelen werden eigendom van Gerardus van Leeuwen. De oudste zoon van Pieter en Maartje Graveland, Abraham Leo (1908-1997), getrouwd met Elisabeth Jacoba Zeeuw uit Overschie, pachtte de boerderij. Na overlijden van zijn vader werd Abraham in 1961 eigenaar van de boerderij.

Direct naast de locatie van de boerderij Abtswoudseweg 1 werd de Anne de Vriesschool gebouwd. Later werd dit basisschool De Horizon. Nu gebruikt het Christelijk Lyceum Delft het gebouw. Foto auteur.

Op aanraden van een advocaat vormde Abraham met zijn zoon Pieter in 1960 de Firma A.L. Graveland en Zoon, om sterker te staan bij de ophanden zijnde onteigening. Uiteindelijk moest er op 7 mei 1965 een uitspraak van de Arrondissementsrechtbank komen om de schade-loosstelling vast te stellen¹⁷. Abraham verhuisde naar de boerderij Westgaag 1 in Maasland.

Eigenaren

- <1832: Leendert Teunisz. Romeijn, bouwman
- 1863: Johannes Henricus Wenneker, bouwman
- 1897: Wilhelmus Nicolaas Wenneker, bouwman
- 1933: Pieter Graveland, veehouder
- 1961: Abraham Leo Graveland, veehouder
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 3 en 13a: Boerderijen van Ruygrok

Gerard Benjamin du Cellié, kapitein der artillerie, verkocht in 1923 ongeveer 5,5 hectare weiland aan een veehandelaar uit Hof van Delft, Johannes Ruygrok (ook wel Ruigrok of Ruijgrok). Architect J. Snyders uit Rotterdam maakte het ontwerp voor een woning met stal en een vrijstaande wagenschuur met paardenstalling in 1924¹⁸. De voorgevel van de woning had enkele versieringen waaronder een erkertje en vensterluiken. De zolder van het woonhuis werd uitgerust met twee kleine dakkapellen. Johannes Ruygrok was ook enige tijd eigenaar van Abtswoudseweg 9. In 1938 werd zoon Jacobus Johannes Antonius (Jaap) Ruygrok, boer en veehandelaar, getrouwd met Pie van der Maarel, eigenaar van de boerderij op nummer 3. Na de bouw van de woning op Abtswoudseweg 13a in ca. 1955 verhuisden zij hier naartoe. De boer-

Abtswoudseweg 3, boerderij van Ruijgrok. Foto Maartje van der Kooij.

Abtswoudseweg 13a, woning van de familie Ruygrok. Foto auteur.

derij op nummer 3 werd verpacht aan zoon Leonardus Jacobus Antonius Ruygrok.

Op 30 juli 1964 werd de boerderij op nummer 3 met 9 hectare weiland aan Delft verkocht. De kastanjabomen achter het bejaardencentrum Abtswoude stonden op het erf van de boerderij.

Eigenaren Abtswoudseweg 3:

- <1830: Jacobus van Putten, rentenier Delft (weiland)
- ?: Robertus Henricus van Schaik, koopman Delft
- 1899: Arie van den Berg, houthandelaar
- 1899: Gerard Benjamin du Cellié Muller, kapitein der Artillerie, Laren
- 1923: Johannes Ruygrok, veehandelaar (bouw)
- 1938: Jacobus Johannes Antonius Ruygrok, veehandelaar
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 5, boerderij van Johannes van der Maarel. Foto Piet Graveland.

Abtswoudseweg 5

Bouwman Leonardus van der Maarel bouwde op een deel van zijn weiland de woning/boerderij in 1926¹⁹. Hier woonde zijn zoon en veehouder Johannes Gerardus Antonius van der Maarel. In 1965 vond onteigening plaats van de boerderij met ruim 9 hectare grond. Inmiddels was J.G.A. van der Maarel overleden en had zijn zoon J.C.A.

Abtswoudseweg 5 (rechts), en naderbij komende flats. Foto Jaap Hoekstra.

van der Maarel zich in de woning gevestigd. De gemeente Delft had voor hem en zijn gezin een vervangende woonruimte in een ERA-flat gevonden, maar Van der Maarel vond deze niet erg geschikt. In een schrijven beloofde hij op 6 januari 1970, weliswaar met enig voorbehoud, de woning te hebben ontruimd. Echter, een uitspraak op 23 januari bij een kort geding bij de Arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage was nodig om Van der Maarel de woning te doen verlaten²⁰. De woning stond ter hoogte van Woonzorgcentrum Stefanna.

Eigenaren:

- 1921: Leonardus (ook Leendert) van der Maarel (weiland)
- 1927: Leonardus van der Maarel (huis, schuren, erf)
- 1944: Johannes Gerardus Antonius van der Maarel, veehouder
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 7/7a en 9

Ter hoogte van de huidige Kinderboerderij Tanthof stonden twee boerderijen dicht bij elkaar. De boerderij op Abtswoudseweg 7 was er al vóór 1832. De boerderij stond met zijn 'kont' (de mestdeuren) naar de weg. Leendert Langelaan Jacobszoon was hier bouwman en had ruim 52 hectare land in bezit met weiland, bouwland, boomgaard en tuin. In 1857 bouwde hij in zijn tuin, het naastliggend zuidelijker perceel, een woning (dit werd Abtswoudse-

Abtswoudseweg 7 en 9, boerderijen van Kester (links) en Van der Voort.
Foto Maartje van der Kooij.

weg 9). De boerderij op nummer 7 werd in 1952 gekocht door Jozef Adrianus Kester, gehuwd met Mathilda Maria Gerardina Olsthoorn. Hun inwonende zoon, Johannes Adrianus Kester, op nummer 7a, pachtte van zijn vader een aantal percelen weiland, een hooiberg, stalruimte voor 35 dieren en een deel van het woonhuis op nummer 7. Een en ander werd in 1959 bij de notaris vastgelegd²¹.

Abtswoudseweg 9, boerderij van Van der Voort. Foto Maartje van der Kooij.

Abtswoudseweg 9 werd vanaf 1866 door Leendert Langelaan Jacobszoon verpacht aan Arie Leendertszoon Langelaan. In de notariële akte staat het onroerend goed beschreven als een 'bouwmanswoning met schuren, hooibergen, werf, tuinen, bosschen hakhout, diverse kampen weiland en gedeelten weg en watering'²². In 1881 werd hij eigenaar, maar al in 1883 verkocht hij de boerderij aan Gerardus van Leeuwen. Deze vergrootte de woning en bouwde er in 1894 een schuur. De laatste boer, Jacobus van der Voort, in 1940 getrouwd met Anna Willemina Gerarda Maria Ruygrok, liet in 1952 naast de boerderij nog een schuur en hooitas plaatsen.

In verband met stadsuitbreiding kocht de gemeente Delft in 1968 nummers 7/7a en in 1972 nummer 9. Bijna alle opstallen werden gesloopt, behalve de stal van Van der Voort; die is nu onderdeel van de Kinderboerderij Tant-hof.

Eigenaren nummer 7/7a:

- <1832: Leendert Jacobszoon Langelaan
- 1874: Arie Leendertszoon Langelaan
- 1881: Adrianus Jansen
- 1907: Leonardus Jacobus Ammerlaan
- 1952: Jozef Adrianus Kester
- 1968: Gemeente Delft

Eigenaren nummer 9:

- <1832: Leendert Jacobszoon Langelaan (tuin)
- 1857: Leendert Jacobszoon Langelaan (bouw woning)
- 1881: Arie Leendertzoon Langelaan (pacht vanaf 1866)
- 1883: Gerardus van Leeuwen sr. uit Sint Maartensrecht
- 1894: Gerard van Leeuwen en consorten, bouwman te Delft (bijbouw)
- 1895: Catharina van Leeuwen, weduwe Petrus van Veen en Adrianus Jansen uit Nootdorp
- 1918: Johannes Ruygrok, veehandelaar en landbouwer
- 1942: Jacobus van der Voort, veehouder
- 1972: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 11: Boerderij Johannesburg

Deze boerderij bestond al ten tijde van de eerste kadastrerkaart en is sindsdien niet of nauwelijks verbouwd. Arend Vermeulen was er eigenaar en bouwman. Ook deze boerderij stond met zijn achterkant naar de weg. Zo lag

Abtswoudseweg 11, boerderij van Van Koppen. Foto Maartje van der Kooij.

de melkkelder onder het woonhuis aan de koele zijde. Om onduidelijke redenen kwam de boerderij in handen van de Haagse advocaat mr. Johan Antoni Philipse (1800-1884), advocaat-generaal bij het gerechtshof en lid van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal. Hij bezat veel land in de Kerkpolder en de Papsouse Polder. Zijn dochter Elisabeth Henriëtte Maria Philipse (1839-1927) erfde een deel van zijn bezittingen in de Papsouse Polder, namelijk 24,5 hectare land en de boerderij Johannesburg. Zij was getrouwd met mr. jhr. Boniface Cornelis de Jonge. Na haar overlijden in 1927 werd haar erfenis in achten verdeeld, allemaal jonkheren en -vrouwen. Het bezit werd geveild en Nicolaas van Leeuwen werd in 1930 de nieuwe eigenaar.

Maar al in 1936, in de crisistijd, moest Van Leeuwen de boerderij verkopen. Dit werd landelijk nieuws, want het werd 'het eerste geval waarbij toepassing der nieuwe besluiten werd gevraagd' van de concept Crisislandbouwhypotheekwet 1936. Wellicht hierdoor bleven potentiële kopers weg. De Leidsche Spaarbank werd eigenaar voor een bedrag groot f 40.000,-²³. De boerderij werd vervolgens een periode verpacht. In 1954 komt de boerderij in handen van Hendrikus Cornelis van Koppen. Toen Delft aan de deur rammelde, werd de boerderij in 1975 verkocht aan de Maatschappij voor Onroerende Zaken te Deven-

Gezondheidscentrum Tanthof op de plaats van de boerderij van Van Koppen. Foto auteur.

ter, wellicht voor een betere prijs per hectare weiland. Twee jaar later werd Delft alsnog eigenaar. De boerderij werd gesloopt en ongeveer op deze plaats bevindt zich nu Gezondheidscentrum Tanthof aan de Veulenkamp.

Eigenaren:

- <1832: Arend Vermeulen
- ?: Mr. Johan Antonie Philipse, advocaat en daarna zijn dochter Elisabeth Henriette Maria Philipse
- 1930: Nicolaas van Leeuwen
- 1936: Leidse Spaarbank (veiling)
- 1954: Hendrik Cornelis Maria van Koppen, landbouwer
- 1975: Maatschappij voor Onroerende Zaken te Deventer
- 1975: Bataafse Aannemingsmaatschappij/Slokker
- 1977: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 13: Boerderij familie Van Leeuwen

Deze nog bestaande boerderij werd gebouwd in 1934 door de familie Van Leeuwen van Abtswoudseweg 19. In 1869 kocht Johannes van Leeuwen van de weduwe van koopman Bernardus Hendricus Lippman uit Delft een aantal percelen met een totale oppervlakte van bijna drie hectare weiland. Leonardus Johannes van Leeuwen liet de boerderij bouwen. De eerste steen, gelegd door zijn zoon Johannes Antonius, is gedateerd met 29 maart 1934. In 1961 nam zoon Willebrordus Antonius Cornelis van Leeuwen het agrarisch bedrijf over.

De gemeente Delft had het voornemen van de boerderij van Van Leeuwen een buurthuis te maken. Maar om de trage besluitvorming van Delft te bespoedigen kraakten

Abtswoudseweg 13, boerderij van Van Leeuwen. Foto auteur.

zo'n 50 mensen in 1980 de boerderij²⁴; de gemeente ging versneld akkoord en zo kwam er buurthuis De Boerderij²⁵. Stal en woonhuis werden intensief gebruikt bij activiteiten voor jong en oud. De functie van buurthuis werd overgenomen door het nieuw gebouwde wijkcentrum 'De Hofstee' dat op 9 maart 2007 officieel in gebruik werd genomen. De boerderij werd in 2015 verkocht²⁶ en is nu een woonboerderij.

Eigenaren:

- <1832: Jan Van Schie, bouwman te Abtsregt
- ?: Theodorus Jacobus Stadhouder, Delft
- ?: Bernardus Lippman, koopman en weduwe te Delft
- 1869: Johannes van Leeuwen, bouwman
- 1912: Leonardus Johannes van Leeuwen, bouwman
- 1940: Willebrordus Antonius Cornelis van Leeuwen, landbouwer
- 1975: Maatschappij voor Onroerende Zaken te Deventer
- 1977: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 15, woning van de familie Zonneveld uit ca. 1925. Foto Ton Kerklaan, Stadsarchief Delft.

Boven: Abtswoudseweg 17, het woonhuis kort na de bouw. Foto familie Van Winden.

Abtswoudseweg 17: Boerderij Landlust

Voordat de boerderij aan de andere kant van de weg kon worden gesloopt (zie eerder bij het hoofdstukje over de Provincialeweg 15), werd in 1938 de vervangende boerderij Landlust gebouwd door Everardus Josephus van Winden. De grond was al vóór 1832 in bezit van de familie. De plattegrond van de boerderij Landlust was enigszins apart. De stal stond schuin naast het bijna vierkante woonhuis. Daar weer naast stond een schuur. Nu rest alleen nog de verbouwde woning van het boerderijcomplex. De stal en schuur zijn vervangen door vijf nieuwe villa's, gebouwd door G.A.M. van Leeuwen Project BV uit Den Hoorn.

Eigenaren:

- <1832: Gerardus van Winden (weiland)
- 1916: Everardus van Winden
- 1938: Everardus van Winden, bouwman (bouw Landlust)
- 1958: Jacobus van Winden, landbouwer

Onder: Abtswoudseweg 17, stal en schuur van boerderij Landlust van de familie Van Winden, 1983. Foto Ton Kercklaan, Stadsarchief Delft.

Abtswoudseweg 19, boerderij Veelust van de familie Van Leeuwen. Foto Ton Kerklaan 1983, Stadsarchief Delft.

Abtswoudseweg 19: Boerderij Veelust

Leendert Jacobszoon Langelaan, ook eigenaar van de boerderij op Abtswoudseweg 9, bezat al vóór 1832 deze boerderij die bestond uit het woonhuis met achterliggende stal. In 1871 werd het woonhuis vergroot door de voorgevel meer naar de weg te plaatsen. Ook werd er een aanbouw aan de stal gemaakt en werd een schuur gebouwd. In 1874 kwam de boerderij in bezit van de familie Van Leeuwen. In 1915 vond nog een verbouwing plaats en kreeg de boerderij zijn huidige L-vorm. Deze verbouwingen zijn te volgen op de kadasterhulpkaarten. Alleen de weilanden werden verkocht aan Delft.

De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) heeft in 2008 de boomgaard die bij boerderij Veelust behoorde, gerestaureerd²⁷ en wil de boomgaard gebruiken voor biologielessen voor scholen en voor excursies.

Eigenaren:

- <1830: Leendert Jacobszoon Langelaan, bouwman
- 1874: Johannes van Leeuwen, bouwman
- 1912: Leonardus Johannes van Leeuwen, bouwman
- 1949: Johannes Antonius van Leeuwen, landbouwer
- 1977: Leonardus Gerardus Antonius van Leeuwen en Johannes Willibrordus Antonius van Leeuwen

Nu de boerderijen aan de westzijde van de weg:

Abtswoudseweg 2: Boerderij Van der Maarel

De boerderij is gebouwd in 1880 door Gerardus van Leeuwen op een perceel weiland dat hij in 1863 kocht van Leendert Teunisz Romeijn. In 1895 erfde zijn dochter Catharina de boerderij; zij was getrouwd met Leonardus Adrianus Verhoeff, van de grutterij aan de Brabantse Turfmarkt in Delft. Tot aan de verkoop aan de gemeente Delft in 1962 werd de boerderij verpacht. De laatste pachtboer was Cornelis Gabriël Antonius (Cor) van der

Abtswoudseweg 2, boerderij van Cornelis van der Maarel. Foto Piet Graveland.

Abtswoudseweg 2 met links het klaphek en tegelpad van de Wennekerkade, april 1968. Fotograaf onbekend.

Maarel. Hij zat enige tijd in de gemeenteraad van Schipluiden (na de oorlog) en hij heeft ervoor gezorgd dat de Abtswoudseweg straatverlichting kreeg. In juni 1968 is de boerderij afgebroken.

Naast de boerderij liep een tegelpad over de kade tussen de Hoge- en de Lage Abtswoudsepolder naar de Tanthofkade, veel gebruikt door schoolkinderen en kerkgangers²⁸. In de volksmond heette dit pad de Wennekerkade. De familie Wenneker (Abtswoudseweg 1) was eigenaar van de weilanden waarover dit pad liep²⁹.

Eigenaren:

- 1832: Leendert Teunisz Romeijn, bouwman
- 1863: Gerardus van Leeuwen, bouwman
- 1899?: Catharina van Leeuwen (dochter van Gerardus van Leeuwen en weduwe van Leonardus Adrianus Verhoeff)
- 1961?: Petrus Verhoeff, koopman en meelboer te Delft
- 1961: Adrianus Leonardus, Leonardus Adrianus, Christianus Franciscus Marie en Petrus Laurentius Leonardus Verhoeff (legaat)
- 1962: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 4: Schenkkanswoning

Op de kaart van de Hoflanden is op deze plaats al een boerderij afgebeeld (ca. 1535). Deze stond in 1893 bekend onder de naam Schenkkanswoning³⁰. De boerderij werd later aangeduid met de Bijbelse spreuk 'Door Gods Hand hoop ik Bestand'. Arie Hendriksz van der Drift

Abtswoudseweg 4, tegeltableau uit de oude boerderij. Foto auteur.

Boven: Abtswoudseweg 4, oude boerderij van Paulus Graveland (met stropdas). Foto Co Zeeuw.

Onder: Abtswoudseweg 4, nieuwe boerderij van Paulus Graveland, en zijn stier. Foto familie Graveland.

(1702-vóór 1790), afkomstig uit Loosduinen, werd in 1766 als eerste uit de familie Van der Drift eigenaar van deze boerderij. Zijn jongste zoon, Willem van der Drift (1749-1831), getrouwd met Cornelia Ammerlaan, erfde de boerderij in 1804. Zij woonden en werkten tot ca. 1784 op de boerderij en verhuisden toen naar boerderij Landzicht aan de Rotterdamseweg. Hun tweede zoon, Arie van der Drift (1780-1818), trouwde voor de tweede maal in 1807 met Margaretha (Grietje) Rechtering (1787-1849), afkomstig uit Kralingen. Zij gingen wonen op de Schenkkanswoning, nog steeds eigendom van zijn vader Willem. Na het overlijden van Arie in 1818 hertrouwde Grietje in 1820 met Johannes van Winden (1788-1839) uit Pijnacker. Na het overlijden van Willem van der Drift in 1831 erfde Grietje de Schenkkanswoning.

Vier Van Windens volgden elkaar op, tot een openbare veiling in december 1933³¹. De bouwmanwoning met ruim 20 hectare 'uitstekend weiland' werd bij opbod en afslag verkocht. Bij een boelhuis werden op 18 april 1934 het vee (36 stuks hoornvee en drie zeugen met biggen), veel gereedschap, machines en ook meubels verkocht³². De boerderij werd gekocht door de NV Eerste Onderlinge Broeiglasonderneming. Snel hierna kwam het boerenbedrijf in handen van Pieter Graveland uit Overschie.

In 1936 werd op de plaats van de oude boerderij een nieuwe gebouwd door aannemer C.W. de Hoog uit Overschie. Zoon Paulus Graveland, pas getrouwd met Elisabeth Jacoba Zeeuw (van de Hamwoning aan de Rotterdamseweg in Delft en nicht van de echtgenote van broer Abraham Leo van Abtswoudseweg 1), pachtte de boerderij van zijn vader. Na het overlijden van vader Pieter (oudejaarsdag 1959) kwam de boerderij op naam van Paulus te staan. Hij was hier de laatste veehouder. De boerderij stond ongeveer bij de huidige Pijperring nabij de Prinses Beatrixlaan. Slechts enkele tegeltableaus houden de herinnering aan deze boerderijplaats tastbaar. Paulus Graveland verhuisde met familie naar een boerderij in Zevenhoven.

Eigenaren:

- <1832: Margaretha Rechtering, weduwe van zowel Arie van der Drift als Johannes van Winden, bouwvrouw
- ?: Arie van Winden, bouwman
- 1864: Adrianus van Winden, bouwman (herbouw 1878)
- 1890: Cornelia Schenkeveld (weduwe Adrianus van Winden), bouwvrouw

- 1894: Johannes (Janus) Wilhelmus van Winden, bouwman
- 1913: Adrianus Cornelis van Winden, bouwman (veiling)
- 1935: NV Eerste Onderlinge Broeiglasonderneming 's-Gravenhage
- 1935: Pieter Graveland, veehouder (herbouw 1936)
- 1961: Paulus Graveland, veehouder
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 6

In 1926 werd de woning voor Johannes Antonius Joesephus (Jan) van Winden gebouwd op een perceel, aangeduid met boomgaard, dat al generaties lang in bezit was van de familie Van Winden. Jan en zijn vrouw Wilhelmina Maria (Mien) van der Stap kregen er twaalf kinderen³³. Jan verdiende de kost als loonwerker, maaide veel graslanden met de hand. Maar hij was vooral bekend als koeienpedicure (nagels knippen en scheren). Daarnaast handelde hij in varkens. Hij ging bij zijn klantenkring langs om biggen of varkens op te kopen, om die vervolgens in Delft, donderdags op de Beestenmarkt, te verkopen. In 1965 werd de woning verkocht aan de gemeente Delft.

Abtswoudseweg 6, woning van Johannes van Winden. Foto Leo van Winden, Stadsarchief Delft.

Abtswoudseweg 8, woning van de familie Bakker, uit ca. 1926. Foto Jaap Hoekstra.

Abtswoudseweg 10

Margaretha (Grietje) Rechtering (van Abtswoudseweg 4), eerder getrouwd met Ary van der Drift, huwde in 1820 met Johannes van Winden. Na het overlijden van Johannes in 1820 liet Margaretha in 1849 op een perceel weiland een boerderij bouwen voor zoon Willem van Winden. Willem staat in 1855 ook als eigenaar vermeld. Diens zoon Johannes werd eigenaar in 1888.

Abtswoudseweg 10, boerderij van Kleijweg. Foto familie Kleijweg.

In 1899 komt Petrus Vijverberg, bouwman, op de boerderij, maar moest deze wellicht verkopen want in 1910 werd makelaar Jacobus Meerkamp van Embden uit Rotterdam eigenaar. In 1912 kocht Hendricus Adrianus Kleijweg (1853-1923), van Abtswoudseweg 42, de boerderij. In 1914 werd zijn bezit nog uitgebreid met de aankoop van enkele percelen weiland en hakhout, waaronder het bosje van 'Kleijwegt', aan de andere zijde van de weg (verkoper was Jan Willem Hendrik Massink, Commissionair uit Arnhem³⁴). Hendricus kreeg met echtgenote Hendrica van Adrichem (1855-1942) elf kinderen³⁵. Na haar overlijden erfde haar zoon Petrus Adrianus Kleijweg (1886-1959) de boerderij, die in 1950 werd verkocht aan Jacobus Johannes Kleijweg, landbouwer.

In juni 1963 deed de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage uitspraak over de waarde van de te onteigene percelen weiland en hakhout (ca. 5,8 hectare) ten oosten van de Abtswoudseweg³⁶. Onteigening van de stenen woning en veestal voor 32 stuks hoornvee, beide met riet gedekt, en verdere opstallen volgde in april 1964. Er was inmiddels een nieuwe boerderij gebouwd (huidig adres Abtswoude 23a).

Eigenaren:

- <1832: Margaretha Rechtering, weduwe Johannes van Winden (bouw 1849)
- 1855: Willem van Winden, bouwman
- 1888: Johannes van Winden, bouwman
- 1899: Petrus Vijverberg, bouwman
- 1910: Jacobus Meerkamp van Embden, makelaar
- 1912: Hendricus Adrianus Kleijweg, bouwman
- 1925: Hendrica van Adrichem, weduwe Hendricus Kleijweg
- 1943: Petrus Adrianus Kleijweg, landbouwer
- 1950: Jacobus Johannes Kleijweg, landbouwer
- 1964: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 12

Omstreeks 1919 werd op een perceel langs de Abtswoudseweg van Machiel Hofstede, stalhouder en kofiehuishouder in Delft, een werkplaats gebouwd. Vrijwel direct werd de werkplaats verkocht aan Jacobus Paalvast uit Den Haag (hij kocht bovendien de naastliggende woning Abtswoudseweg 14). Paalvast verkocht de schuur in 1920 aan Jacobus Bonifacius Bakker (1860-1942), timmerman. Met echtgenote Helena Alsemgeest (1865-1946) kregen zij in ieder geval zeven kinderen, allemaal

Abtswoudseweg 12, de timmermanswerkplaats van Dorus en Bertus (op bank) Bakker. Foto Maartje van der Kooij.

Timmerlieden Dorus (links) en Bertus Bakker. Foto Maartje van der Kooij.

jongens³⁷. De twee broers Theodorus Josephus (Dorus) en Herebertus Antonius (Bertus) namen, na het overlijden van hun vader, het huis en de timmerwerkplaats in 1942 over. Zij werkten veel bij de boerenbedrijven in Abtswoude en maakten als zogenoemde 'boerentimmerlieden' onder meer varkenshokken, schuren, landhekken en hooitassen.

Eigenaren:

- 1894: Machiel Hofstede, stalhouder Delft (stichting werkplaats, erf)
- 1919: Jacobus Paalvast, 's-Gravenhage
- 1920: Jacobus Bakker, timmerman
- 1942: Theodorus Josephus en Herebertus Antonius Bakker, timmerlieden
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 14

Deze woning werd gebouwd in 1872 voor Willem van Winden. In 1925 bouwde arbeider Teunis van der Wildt naast de woning een schuur. Volgens het taxatierapport naar aanleiding van de onteigening ging het om een deels stenen en deels houten koestal voor 20 dieren. Daarnaast stonden er op het erf een houten varkensschuur voor 30 varkens, een houten veestalling voor paard en jongvee, een vier-roeden houten hooiberg en een betonplaten-silo. Jacobus Langelaan pachtte 10 hectare weiland van mevrouw Van Lanschot³⁸.

Eigenaren:

- 1872: Willem van Winden, bouwman (bouw woning)
- 1876: Johannes van Winden, bouwman
- 1894: Machiel Hofstede, stalhouder, Delft
- 1919: Jacobus Paalvast, 's-Gravenhage
- 1920: Adrianus van der Wildt, veedrijver
- 1925: Teunis van der Wildt, arbeider (bouw schuur)
- 1927: Cornelis Johannes de Voogd, hoenderfokker
- 1941: Jacobus Willebrordus Langelaan, veehouder
- 1964: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 16, 18 (en 18a)

Dit is een oude boerderijlocatie, gelegen op korte afstand van de Abtswoudseweg, die ook al op Kruikius (1712) aanwezig was. Arend van der Maarel had de boerderij in bezit toen de eerste kadasterkaart werd gemaakt (1832). In 1940 werd er, volgens een kadasterhulpkaart, een hooiberg verwijderd en vermoedelijk een hooitas geplaatst.

Het woonhuis was in tweeën gesplitst, vandaar de twee huisnummers. De woning op nummer 16 werd gehuurd door G. Langelaan; later woonde er het gezin van J.W. van Bohemen. Veehouder Adrianus Johannes Josephus van der Maarel was de laatste bewoner op nummer 18. In 1964 volgde de onteigening door de gemeente Delft. De Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage stelde de financiële vergoeding vast in juli 1964³⁹. Van der Maarel mocht er in ieder geval nog tot 1 mei 1965 blijven wonen, totdat de gemeente hier aan het werk zou gaan. De boerderij stond ter hoogte van de huidige Pijperring en het Zweerspad.

Abtswoudseweg 16 & 18: boerderij van de familie Van der Maarel. Foto Maartje van der Kooij.

In 1957 werd er nog een nieuwe woning gebouwd op een perceel van Adrianus van der Maarel, recht tegenover Abtswoudseweg 5. Dit 'huisje in het bos' op nummer 18a van veehandelaar Leonardus Jacobus Antonius van der Maarel heeft er maar kort gestaan, want in 1965 werd Delft er eigenaar van en volgde sloop.

Eigenaren Abtswoudseweg 16/18:

- <1832: Arend van der Maarel, bouwman
- ? : Nicolaas van der Maarel, bouwman
- 1893: Leendert van der Maarel, bouwman
- 1940: Adrianus Johannes Josephus van der Maarel (16a), veehouder
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 20: boerderij Nooyt Volmaect

Dit is een eeuwenoude boerderijlocatie waar generaties lang de familie Romeyn een melkveebedrijf had. De achternaam wordt ook wel geschreven als Romeijn, echter de familie hecht aan de 'y'. De oudst bekende Romeyn was Leendert Vranken die in 1670 uit Berkel naar Papsou kwam. Na overlijden van Arend Leendertszn. Romeyn (1792-1843) moest zijn echtgenote, Clazina van Paas-

Abtswoudseweg 20, schuurtje naast de oprijlaan. Foto M.C.M. van Adrichem.

sen, in 1844 bij een openbare verkoop de boerderij verkopen aan kooplieden Johan Bernard Anton Schroeder en Johan Bernhard Reincke, voor een prijs van f 8000,-. Hierbij werd wel het recht van (terug)koop bedongen. Zo

Abtswoudseweg 20, boerderij Nooyt Volmaect van de familie Romeyn met op de schommels Mary en Ben Romeyn. Foto M.C.M. van Adrichem.

kwam de boerderij na drie jaar, voor hetzelfde bedrag, weer in bezit van Clazina van Paassen. Zoon Leendert kocht de boerderij in 1854. Op de boerderij werd enige tijd gecertificeerde jodenkaas gemaakt.

In 1925 bouwde Arie Romeyn een woning met schuur op twee van zijn hakhoutpercelen⁴⁰; zoon Johannes, getrouwd met Fien van der Maarel, werd hier boer. Dit pand kreeg in de Schipluidense tijd het adres Abtswoudseweg 22. Zoon Bernard ging boeren op nummer 20. De boerderij stond ongeveer ter hoogte van de huidige Eisenhowerlaan.

Eigenaren:

- <1832: Arnoldus Leenders (Arend) Romeyn, bouwman
- 1844⁴¹: Johan Bernard Anton Schroeder en Johan Bernhard Reincke, kooplieden te Delft
- 1847⁴²: Clazina van Paassen, weduwe Arend Romeijn, bouwvrouw
- 1854⁴³: Leonardus Arendszn. (Leendert) Romeyn, bouwman
- 1914: Adrianus (Arie) Romeyn, bouwman
- 1938: Bernardus Gerardus (Bernard) Romeyn, landbouwer
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 22

De boerderij is in 1925 door Arie Romeyn, die woonde op Abtswoudseweg 20, gebouwd op twee percelen hakhout. In 1938 werd Johannes Antonius Romeyn, landbouwer, de eigenaar van de boerderij met ca. 15,5 hectare land. In het taxatierapport, opgesteld bij de verkoop aan Delft, staat dat de goed onderhouden hoeve bestond uit een met pannen gedekte stenen woning en een veestal voor 30 stuks hoornvee. Verder stonden er een stenen varkensschuur, hooitas met aangebouwde paardenstal, een rietmatten wagenloods met pannen gedekt, een melkstal en een betonplaten silo⁴⁴.

Eigenaren:

- 1914: Arie Romeyn, bouwman (bouw huis en schuur in 1925)
- 1938: Johannes Antonius (Jan) Romeyn, landbouwer
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 22, inrit van de boerderij is rechts bij de heg, foto Gustaaf van der Feijst, 1964, Stadsarchief Delft.

Abtswoudseweg 22, boerderij van de familie J. Romeyn. Foto Maartje van der Kooij.

Abtswoudseweg 26, boerderij van de familie Van der Stap. Foto M.C.M. van Adrichem.

Abtswoudseweg 26: boerderij Van der Stap

Deze oude boerderij lag op enkele tientallen meters afstand van de Abtswoudseweg. In 1832 was de weduwe van Bartholomeus Hofstede, eigenaar van de boerderij. Dochter Adriana erfde de boerderij; zij was getrouwd met Johannes Bremmer⁴⁵. In 1860 kwam de boerderij in eigendom van de familie Van der Stap.

Abtswoudseweg 26, boerderij van de familie Van der Stap vanaf de achterzijde. Foto Jaap Hoekstra.

Transportbedrijf Van der Lee uit Delft, gevestigd aan de Mercuriusweg in Delft, wist de boerderij en erf, 40 are en 40 centiare, bij een veiling aan te kopen, met als doel hier het bedrijf uit te breiden. Naar aanleiding hiervan verzochten Burgemeester en Wethouders van Delft in juni 1962 aan de Directeur Openbare Werken om deze voor woningbouw bestemde locatie goed in de gaten te houden. Er mocht niet zonder vergunning gebouwd worden⁴⁶. Na onderhandelingen vond een grondruil plaats waarbij Van der Lee een perceel grenzend aan het bedrijf verkreeg.

Eigenaren:

- <1830: De weduwe van Bartholomeus Hofstede
- ? : Adriana Hofstede echtgenote van Johannes Bremmer, bouwvrouw
- 1860: Dirk van der Stap, bouwman
- 1921: Michael (Machiel) van der Stap, bouwman
- 1963: Van der Lee Transportbedrijf Delft (veiling)
- 1965: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 28

In 1917 kocht Pleunis Pieter Vis een perceel van Michael van der Stap om er een woning en schuur te bouwen. Als beroep staat aangegeven: landbouwer. Zoon Pieter Willem (Piet) vestigde zich hier met een technisch handels- en installatiebedrijf; hij installeerde onder andere melkmachines. Ook verkocht en repareerde hij rijwielen

Piet Vis verkocht flessengas. Foto Maartje van der Kooij.

Het installatiebedrijf van Piet Vis. Foto Maartje van der Kooij.

en bezorgde hij flessengas met zijn auto, een DKW'tje (Dampf-Kraft-Wagen). Het stenen woonhuis moest in 1940 wijken voor de aanleg van de Provincialeweg 15; Piet verhuisde naar het Zuideinde, bij zijn fietsenzaak. In een bouwkeet vervolgde hij zijn bedrijf in Abtswoude. Piet was bijzonder trots op zijn installatie van bliksemafleiders op het nieuwe Hippolytus Ziekenhuis van Delft. In 1958 kocht hij de kleine woning aan de Abtswoudseweg 58 en ging daar ook wonen. Deze woning was in ca. 1884 gebouwd op een klein stukje van de boomgaard van bouwman Petrus Voskuil voor Joseph Wilhelmus van Starrenburg, arbeider.

Abtswoudseweg 30: boerderij Hogendoorn

Het Burgerweeshuis voor Nederlands Hervormden te 's-Gravenhage bezat aan het begin van de twintigste eeuw in het Westland ruim 350 hectare land met hierop zeven boerderijen en vijf tuinderijen⁴⁷. De opbrengsten hiervan werden besteed om wezen een goede opvoeding en een rooskleurige toekomst te geven. De 20 hectare in Abtswoude werden verpacht aan onder anderen: Roels, Hof-

Abtswoudseweg 30, boerderij van het Burgerweeshuis, 's-Gravenhage waar de familie Hogendoorn woonde en werkte. Foto Piet Graveland.

stede, Bremmer (van Abtswoudseweg 36), Kalisvaart, Van Schie en Hogendoorn. In 1893 pachtte Cornelis Hogendoorn een aantal percelen. Zijn zoon Martinus Pieter nam de pacht over en wilde graag trouwen. Op zijn verzoek bouwde het Burgerweeshuis een pachtboerderij. Architect D. Oosthoek uit Den Haag maakte in 1928 het ontwerp en aannemer J.P. Westerman uit Schipluiden bouwde de boerderij voor een bedrag van f 21.410⁴⁸.

In de zomermaanden logeerden er weeskinderen om te genieten van de vrije natuur. De rentmeester Mr. W.C.C.

van Romondt Vis kwam tijdens de oorlogsjaren regelmatig bij de familie Hogendoorn eten. In 1962 nam zoon Johan de pacht over. In 1970 kocht de gemeente Delft de boerderij⁴⁹. Op deze locatie dendert nu het verkeer over de Kruithuisweg. Met een afgedwongen schadeloosstelling kon Johan Hogendoorn in Abbenbroek een nieuwe start maken.

Abtswoudseweg 32 (nu Chilipad 1): boerderij Altijd moed, God is goed

De naam van de boerderij stond op de dampalen⁵⁰. De met riet gedekte boerderij lag aan een oprijlaan (nu Santiagopad) op enige afstand van de Abtswoudseweg. Het woonhuis was gebouwd in een L-vorm; de erachter gelegen stal bestond uit twee haaks op elkaar staande delen. Zoals de oude foto toont, stond er een melkhuisje tegen de melkelder. De boerderij kwam in 1873 in bezit van de familie Lansbergen. Arnoldus Aryzoon Lansbergen (1834-1924) uit Kethel, getrouwd met Helena Maria van Adrichem

Abtswoudseweg 32, de oude boerderij van de familie Lansbergen; op de foto oom Piet, tante Marie, tante Grard, Ary (vader van Arend), Arend, bij het paard. Foto collectie familie Lansbergen.

(1850-1927), kocht de boerderij van Ary van der Drift. Drie generaties Lansbergen werkten op de boerderij. Op het erf stonden twee hooibergen met vijf roeden. In de boerderij was een karnmolen, die echter nooit is gebruikt.

In mei 1942 is de boerderij in brand gevlogen, veroorzaakt door brand in de schoorsteen. Architect Jan van Beurden uit Den Hoorn maakte het ontwerp voor een nieuwe boerderij met hooitas, die in ongeveer een jaar werd opgebouwd.

In 1975 werd de boerderij verkocht en via twee vastgoedbedrijven werd de gemeente Delft de eigenaar. De boerderij werd niet gesloopt, maar kwam in bezit van Hendrik Corstiaan den Boer, ambtenaar bij de gemeente Delft. Het boerderijcomplex heeft dienst gedaan als woonboerderij; er waren een hengstenhouderij met elf paardenboxen, een buitenmanege en een paddock (niet begroeide buitenruimte). In 2017 werden alle opstallen gesloopt voor de bouw van een nieuw wooncomplex, het Abtswoudehuis, dat mensen met geheugenverlies zorg op maat gaat bieden. Het is de bedoeling de oude boomgaard te behouden.

Abtswoudseweg 32, nieuwe boerderij van de familie Lansbergen. Foto Ton Kerklaan 1990, Stadsarchief Delft.

Eigenaren:

- <1832: Bernardus Hendricus Lippman, koopman
- 1869: Johanna Pijpers, weduwe B.H. Lippman
- 1873: Ary van der Drift, bouwman
- 1921: Arnoldus Aryzoon Lansbergen, bouwman (herbouw 1942)
- 1964: Adrianus Josephus Lansbergen, landbouwer
- 1975: Wilhelmus Arnoldus Antonius Lansbergen, veehouder
- 1975: Maatschappij voor Onroerende Zaken te Deventer
- 1978: Bataafse Aannemingsmaatschappij/Slokker 's-Gravenhage
- 1981: Gemeente Delft
- Ca. 1977: Hendrik Corstiaan den Boer, ambtenaar

Abtswoudseweg 32a

De bescheiden boerderij, woning met stal, werd gebouwd in ca. 1959 voor Aad Lansbergen; na zijn vertrek was er van 1972 tot 2008 de dierenkliniek van Henk Uilenreef gevestigd.

Abtswoudseweg 34

De boerderij van de familie Van Winden ligt nu midden in de woonwijk Tanthof. Hij kon worden teruggekocht van de gemeente Delft en is in de wijk nog de enige boerderij met zijn oorspronkelijke functie. De boerderijplaats gaat in ieder geval terug tot 1712 (Kruikius). De huidige boerderij werd gebouwd door Franciscus Beukers in 1873. Opmerkelijk is dat Adrianus Lansbergen uit Kethel, vader van Arnoldus Lansbergen (van nummer 32), korte tijd ei-

Abtswoudseweg 34, boerderij van de familie H. van Winden. Foto Ton Kerklaan 1983, Stadsarchief Delft.

genaar van de boerderij was. Gerard van Winden heeft er nu een melkveebedrijf en zuivelwinkel waar ook streekproducten worden verkocht. De boerderij en oorspronkelijke erfbeplanting met wilgen, linden, essen, elzen, vlier en een boomgaard met oude rassen en moestuin vormen een pareltje midden in de moderne woonwijk.

Eigenaren:

- <1830: Hendrik Beukers, bouwman
- 1872: Adrianus of Arie Lansbergen, bouwman te Kethel
- 1874: Franciscus Beukers, bouwman (bouw 1873)
- 1884: Johannes Overschie, bouwman
- 1894: Hendrik Johannes Lindeman, vleeshouwer
- 1902: Cornelis Abraham van Winden, bouwman
- 1931: Hendricus Antonius van Winden, bouwman
- 1977: Gemeente Delft (boerderij bleef in bedrijf)
- 1985: Gerardus Jacobus Hendrikus van Winden, landbouwer

Abtswoudseweg 36

Een oude boerderijplaats in het voormalige gebied van Sint Maartensrecht. Na overlijden van de echtgenote van Johannes Bremmer, Adriana Hofstede, op 7 september 1857 werden volgens haar testament Johannes voor één kwart en de acht kinderen samen voor drie kwart eigenaar. Een veiling volgde op 21 april 1859 waar Corstiaan Jacobse van Winden de boerderij met bijna 24 hectare land voor f 30100,- kocht. De tweede boerderij uit de erfenis, Abtswoudseweg 26, werd gekocht door Dirk van der Stap.⁵¹

Abtswoudseweg 36, familie Van Winden voor de boerderij. Foto collectie familie Van Winden.

De laatste eigenaar, Cornelis Adrianus Antonius (Cor) van Winden, verkocht zijn bedrijf aan een projectontwikkelaar voor een betere prijs per hectare. Na verandering van het bestemmingsplan naar 'openbaar groen' kocht de gemeente Delft de percelen en opstallen alsnog. Na eerst in het noorden van het land gezocht te hebben, vertrok-

Abtswoudseweg 36, boerderij van de familie C. van Winden. foto Ton Kerklaan 1983, Stadsarchief Delft.

ken de zoons Jan en Koos van Winden in 1977 naar een nieuwe locatie in de Klaas Engelbrechtspolder in Schipluiden. Zij konden, door bemiddeling van de heer Schouten, 31 hectare weiland kopen van Abraham Chardon. Bovendien werd bedongen dat er twee woningen en een stal konden worden gebouwd.

Het herbestemmen van de boerderijen met een openbare functie bleek toch lastiger dan gedacht en Delft besloot dat een woonbestemming nu toch toegestaan was. In 1987 werd de boerderij bij een openbare inschrijving verkocht. Bij een verbouwing werd het achterhuis vervangen en werd het complex in drie wooneenheden gesplitst.

Het onderhoud van de oude boomgaard achter het wooncomplex wordt sinds 1988 door vrijwilligers gedaan. De nieuwe naam Buergaard komt van het Buersloot Blok (zie de kaart van Kruikius).

Eigenaren:

- <1830: Johannes Bremmer, bouwman
- 1860: Corstiaan Jacobse van Winden, bouwman
- 1901: Jacobus jr. van Winden, bouwman
- 1951: Cornelis Adrianus Antonius van Winden,

veehouder

- 1975: Maatschappij Voor Onroerende Zaken te Deventer
- 1975: Bataafse Aannemingsmaatschappij Den Haag Slokker Huizen
- 1978: Gemeente Delft
- 1987: Drie wooneenheden

Abtswoudseweg 38

Deze boerderijplaats gaat tot ver terug in de geschiedenis. Er is geen archeologische opgraving geweest; wel zijn er bij het graven van een nieuwe mestafvoer in de stal scherven uit de vijftiende en zestiende eeuw aangetroffen⁵². De boerderij is gebouwd in een L-vorm en heeft een breed voorhuis. De oudste delen, waaronder de melkkelder met een tongewelf, zijn gebouwd tussen 1750 en 1775. Ook was er tot 2000 nog een oude houten karnmolen aanwezig, die tijdens de Tweede Wereldoorlog voor het laatst werd gebruikt om boter te maken⁵³. Meerdere generaties Van Winden hielden hier een boerenbedrijf. Tegenwoordig is er een garagebedrijf gevestigd van Jan van Winden.

Eigenaren:

- <1830: Catharina van Oord weduwe Hofstede, rentenierster
- 1842: Jacobus van Winden, bouwman
- 1868: Jacobus Jacobuszn. van Winden, bouwman
- 1921: Theodorus Adrianus van Winden, landbouwer
- 1951: Johannes Jacobus Maria ('Jan van Dorus') van Winden, landbouwer

Abtswoudseweg 38, boerderij van de familie J. van Winden. Foto Ton Kerklaan 1983, Stadsarchief Delft.

Abtswoudseweg 40: 'Het Slot'

Het huidige appartementencomplex met de naam *Het Slot* is in 2004 gebouwd op de plaats waar eerder een boerderij stond. Het complex is duidelijk geïnspireerd op de architectuur van deze boerderij, gebouwd voor Willem Moerman in 1927 en ontworpen door architect Snijders. De boerderij verving een oudere boerderij die wat meer naar achteren stond en in 1927 gesloopt is. Daar ligt nu nog een ruigte op een lichte verhoging naast het Vietnampad. Bij archeologisch onderzoek met proefsleuven is hier naast Romeins aardewerk ook vroeg Middeleeuws materiaal aangetroffen⁵⁴. Er werden echter geen herkenbare gebouwen, kelders of mestkuilen gevonden. Er bestaan vermoedens dat op deze locatie de boerderij en uithof heeft gestaan van waaruit vanaf de elfde eeuw het gebied van de abdij van Egmond, Abtsrecht, werd ontwikkeld en beheerd. De locatie is echter slechts gebaseerd op de aanduiding die Kruikius maakte op zijn kaart. Naast de boerderij schreef hij 'Het Slot'. *Wel merkwaardig is dat deze boerderij staat op de kaart van de gemeente Sint Maartensrecht (1818). Ook volgens oudere kaarten, zoals die van Floris Balthasar (1611) en Kruikius (1712), lag deze boerderij niet in het Abtsrecht maar in Sint Maartensrecht!* De aanduiding 'Het Slot' zou kunnen wijzen op de gevangenis of kerker die in het gebouw was ondergebracht. De kerker wordt in meerdere archieven genoemd⁵⁵. Ook wordt vermeld dat er in 1557 een galg heeft gestaan⁵⁶.

De nieuwe boerderij werd vanaf 1934 verpacht aan de familie De Bruyn, moeder en vier kinderen. De hele familie werkte in het bedrijf, waar ook kaas en boter werden gemaakt. Tot 1944 werden de zuivelproducten ook uitgevent (dit was daarna niet meer toegestaan). Zoon Jan trouwde en vertrok naar Delfgauw. Lena, Wim en Sjaan bleven op de boerderij tot de jaren negentig van de vorige eeuw.

Eigenaren:

- <1830: Nicolaas van Leeuwen, bouwman
- ?: Gerardus van Leeuwen, bouwman
- 1895: Catharina van Leeuwen, weduwe Petrus van Veen
- 1920: Willem en Lydia Maartje Moerman, (1927 nieuwbouw)
- 1945: Lydia Maartje Moerman en consorten
- 1953: Kornelis Moerman, industrieel te Vlaardingingen (erfenis)
- 1972: Gemeente Delft

Abtswoudseweg 40, oude boerderij van de familie Moerman (gesloopt in 1927). Op de foto de familie Van den Berg die de boerderij pachtte. Foto-graaf onbekend.

Het Slot 1-9, vroegere locatie van de boerderij van Moerman. Foto auteur.

Abtswoudseweg 40, nieuwe boerderij van de familie Moerman. Foto Ton Kerklaan 1983, Stadsarchief Delft.

Abtswoudseweg 42, boerderij van de familie C. Kleijweg. Foto Kees Spiero 2001.

Abtswoudseweg 42

Deze nog bestaande boerderij wordt nog vaak aangeduid met de 'boerderij van Kleijweg'; meerdere generaties van deze familie werkten hier. Na de aankoop van de weilanden door Delft kreeg het gebouw een woonfunctie.

Eigenaren:

- <1830: Mr Hendrik Bollard, lid van de rechtbank
- ?: Johannes van Adrichem, bouwman
- 1874: Cornelia Jansen, weduwe Johannes van Adrichem, bouwvrouw
- 1908: Hendricus Adrianus Kleijweg, bouwman
- 1918: Johannes Petrus Kleijweg, landbouwer
- 1962: Hendricus Adrianus Kleijweg, landbouwer
- 1988: Cornelis Antonius Maria Kleijweg, veehouder

Abtswoudseweg bunkerflat

Op deze locatie in het vroegere Abtsrecht staat nu de 'bunkerflat', een gebouw met appartementen met de naam 'de Waaier', gebouwd bovenop een bunker. Eerder stond er, wat meer naar de weg, een boerderij van onder anderen Everardus Gerarduszn. van Winden, de laatste boer op deze locatie. De boerderij stond erg dicht op de Abtswoudseweg. Dit was de reden dat hij kort voor 1940 werd aangekocht door de provincie Zuid-Holland en vervolgens gesloopt, vooruitlopend op de aanleg van de Provincialeweg 15.

In de jaren zestig van de vorige eeuw, de tijd van de Koude Oorlog, zocht het Ministerie van Defensie een locatie om een Tape Relay Centre (TRC) te bouwen. In ca. 1962 werd hier een bunker gebouwd waarin apparatuur werd geplaatst om telexberichten op te nemen op ponsband, die vervolgens werden doorgestuurd⁵⁷. In de jaren tachtig verzorgde het TRC in Abtswoude de communicatie met de NATO en was het tevens een back-up voor het TRC in Bilthoven.

Boerderij van Van Winden die plaats moest maken voor de Provinciale-weg 15. Foto collectie familie Van Winden.

Eigenaren:

- <1830: Simon Adrianus Scholten, Delft
- ?: Jan de Groot, boekdrukker, Delft
- ?: Jacobus Corstiaan van Winden, bouwman
- 1871: Gerardus Jacobus van Winden, bouwman
- 1916: Everardus Gerarduszn. Van Winden, bouwman
- 1940: Provincie Zuid-Holland (sloop boerderij t.b.v. weg)
- 1961: De Staat Domeinen (Dienst der Domeinen)

Verantwoording

Het artikel is ontstaan na gesprekken met een groot aantal personen, onder wie Aart Struijk en leden van de families De Bruyn, Graveland, Kleijweg, Van der Kooij, Van der Maarel, Romeyn, Ruygrok en Van Winden, en het bekijken van veel archiefstukken en de (soms ingewikkelde) interpretatie van gegevens uit het archief van het kadaster. Het beeldmateriaal is beschikbaar gesteld door onder anderen verschillende families uit Abtswoude en door het Stadsarchief Delft en het Westlands Museum, waarvoor hartelijk dank.

De bunker van Defensie. Foto Ton Kerklaan 1984, Stadsarchief Delft.

Noten

- 1 Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk, *Historie en landschap van de Kerkpolder, het zuidelijke deel van de Lage Abtswoudse polder, het westelijke deel van Zuidpolder van Delfgauw en de Akkerdijksche polder*, www.mdmw.nl 2014, p. 13. Bewoningsgeschiedenis.
- 2 Gerrit Verhoeven, *De derde stad van Holland, geschiedenis van Delft tot 1795*, Delft 2015.
- 3 Jean Paul Bakx en Epko J. Bult, *Een opschuivend erf uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd*, Delftse Archeologische Rapporten Mens en Landschap in de Delftse regio, deel VIII, 2013.
- 4 Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk, *Historie en landschap van de Kerkpolder, het zuidelijke deel van de Lage Abtswoudse polder, het westelijke deel van Zuidpolder van Delfgauw en de Akkerdijksche polder*, www.mdmw.nl 2014.
- 5 Dr. J.F. Niermeyer, *Delft en Delfland, hun oorsprong en vroegste geschiedenis*, Leiden 1944, p. 44.
- 6 Gerrit Verhoeven, *De derde stad van Holland*, p. 26.
- 7 Maerten Cornelisz., *Kaarten van de Hoflanden onder Delft*, ca. 1535, Nationaal Archief, collectie Hingman, inventaris: 4.VTH, nrs. 2342.1-2342.18.
- 8 Nicolaes en Jacob Kruikius, *'t Hooge heemraedschap van Delflant*, Archief Hoogheemraedschap van Delfland, inv.nr. OAS 726.
- 9 Wikipedia, *Hof van Delft (gemeente)*, www.wikipedia.nl.
- 10 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, 1939-1970, *Stukken betreffende naamswijziging Abtswoudseweg in verband met grenswijziging met Schipluiden per 1 februari 1960*, toegangsnr. 653, inv.nr. 1883.
- 11 Genealogie online, *Persoonlijke gegevens Wilhelmus (Willem) Arends van Winden*, Stamboom Pas en Meyer.
- 12 Genealogie voor Oost Nederland, *Persoonskaart Johannes Henricus Wenneker*, www.pondes.nl.
- 13 Kadaster Archiefviewer, gemeente Hof van Delft, art.nr. 1079.
- 14 Piet van der Valk, *Adriaan Dessing ontwierp beeldbepalende monumenten in Westland*, Het hele Westland, 26 oktober 2016 en www.hethelewestland.nl, zoekterm: Adriaan Dessing.
- 15 Archief van de gemeente Hof van Delft (1812) 1817-1921, *W.N. Wenneker voor de bouw van een woning*, Stadsarchief Delft, toegangsnr. 152, inv.nr. 1211.
- 16 Kadaster Archiefviewer, gemeente Hof van Delft, art.nr. 724.
- 17 Kadaster Archiefviewer, gemeente Delft, art.nr. 18565.
- 18 Archief van de gemeente Schipluiden, *Bouwtekeningen*, toegangsnr. 698. Inv.nrs. 1137, 11529 en 11530.
- 19 Archief van gemeenten Schipluiden, Hodenpijl en Sint Maartensregt, *Bouwplanplan voor de heer L. v.d. Maarel*, toegangsnr. 698, inv.nr. 1137, tekeningen 1926.
- 20 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *landerijen bij Abtswoudseweg van J.G.A. van der Maarel*, toegangsnr. 653, inv.nr. 1213.
- 21 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *Verpachting land Abtswoude 7 aan J.A. Kester*, toegangsnr. 653, inv.nr. 1567.
- 22 Archief van notaris B. van Berckel, 1842-1888, *Leendert Jacobszoon Langelaan*, toegangsnr. 906, inv.nr. 272.
- 23 Limburger koerier, *'Executie van landelijk eigendom'*, 8 april 1935, www.delpher.nl.
- 24 Anneke den Bakker, *'Krakers in Tanthof – met Peter van Leeuwen (1980)'*, https://onstanthof.nl, 2015.
- 25 Anneke den Bakker, *Buurtverhaal: Krakers in Tanthof - met Peter van Leeuwen (1980)*, website: www.onstanthof.nl.
- 26 Delft op Zondag, *Gemeente verkoopt vastgoed, maar niet voor extra inkomsten*, Delft 24 mei 2015.
- 27 KNNV afd. Regio Delft, *Restauratie boomgaard Veelust*, 2008, www.knnv.nl/sites/www.knnv.nl/files/Boomgaard_Veelust.pdf.
- 28 Jacques Moerman en Henk Groenendaal, *De Wennekerkade*, Cultuurhistorische inventarisatie van de kerkenpaden in Midden-Delfland, p. 17.
- 29 Kadaster Archiefviewer, gemeente Hof van Delft, art.nr. 1079.
- 30 Archief van notaris Van Berckel, 1888-1917, toegangsnr. 907, jaar 1893, aktenr. 140.
- 31 Delftsche Courant, *Openbare Verkoopng Bouwmanswoning*, 25 november 1933.
- 32 Delftsche Courant, *Boelhuis om contant geld*, 7 april 1934.
- 33 Familie Van Winden, *Familieboek familie Van Winden*, 2008.
- 34 Kadaster Archiefviewer, gemeente Hof van Delft, art.nr. 1032.
- 35 Genealogie online, *Voorouders (en nakomelingen) van Henricus Adrianus Kleijweg*, Genealogie Kleijweg-Hillegersberg.
- 36 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *Landerijen bij Abtswoudseweg 10, J.J. Kleijweg*, toegangsnr. 653, inv.nr. 1209.
- 37 Genealogie online, *Voorouders (en nakomelingen) van Helena Alsemgeest*, Stamboom Van den Berg-Van der Werf.
- 38 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *Landerijen bij Abtswoudseweg 14, J.W. Langelaan*, toegangsnr. 653, inv.nr. 788.
- 39 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *Landerijen bij Abtswoudseweg 18, A.J.J.van der Maarel*, toegangsnr. 653, inv.nr. 1215.
- 40 Archief van gemeenten Schipluiden, Hodenpijl en Sint Maartensregt, *Plan voor het bouwen van een boerderij voor A. Romeijn*, toegangsnr. 698. Inv.nr. 1137.
- 41 Archief van notaris B. van Berckel, 1842-1888, toegangsnr. 906, jaar 1844, aktenr. 180.
- 42 Ibidem, toegangsnr. 906, jaar 1847, aktenr. 130.
- 43 Ibidem, toegangsnr. 906, jaar 1854, aktenr. 85.
- 44 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *Landerijen bij Abtswoudseweg 22, J.A. Romeyn*, toegangsnr. 653, inv.nr. 814.
- 45 Genealogie online, *Voorouders (en nakomelingen) van Bartholomeus Cornelisz Hofstede*, Stamboom Pas en Meyer.
- 46 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, *Transportbedrijf L. van der Lee*, toegangsnr. 653, inv.nr. 1176.
- 47 A.P.J.M. Lelieveld, *Goed Rentmeesterschap*, ISBN: 978-90-8759-463-3, Voorburg 2014.
- 48 Archief van gemeenten Schipluiden, Hodenpijl en Sint Maartensregt, *Plan van een bouwmanswoning aan de Abtswoudschen weg te Schipluiden*,

- toegangsnr. 653, inv.nr. 1137, tekeningen 1928.
- 49 Archief van de secretarie van de gemeente Delft, Boerderij Burgerweeshuis *Abtswoudseweg 30-30a*, toegangsnr. 653, inv.nr. 740.
- 50 Huub van 't Hart, *De geschiedenis van Tanthof deel 36*, Wijkkrant Tanthof maart 2010.
- 51 Archief familie Van Winden.
- 52 Huub van 't Hart, *De geschiedenis van Tanthof deel 33*, Wijkkrant Tanthof oktober 2009.
- 53 Ibidem.
- 54 S.H. Jongma, *Abtswoude 40, een inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven in Delft*, Delft Archeologische Rapporten 94, 2010.
- 55 Hof, J., *De abdij van Egmond van de aanvang tot 1573*, Hollandse Studiën, nr. 5, Den Haag-Haarlem, 1973.
- 56 Huub van 't Hart, *De geschiedenis van Tanthof deel 16*, Wijkkrant Tanthof september 2007.
- 57 Lenco van der Weel, *De Koude Oorlogbunker in Bilthoven*, Stichting Bunkerbehoud,

Fragment van de topografische kaart uit 1940.